

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра економіки, права та управління бізнесом

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

(підпис)

“23” листопада 2020 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

за освітньою програмою професійного спрямування

«Муніципальна економіка»

на тему: **«ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ**
МІСТА (НА ПРИКЛАДІ М.ОДЕСИ)»

Виконавець:

студент ФЕУП

Трипольський Кирило Вікторович _____

Науковий керівник:

д.е.н, професор

Сментина Наталія Валентинівна _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ МІСТА	
1.1. Транспортна система міста та її складові компоненти	6
1.2. Показники розвитку транспортної системи.....	12
1.3. Значення розвинутої транспортної інфраструктури для економічного розвитку міста	18
РОЗДІЛ ІІ. АНАЛІЗ СТАНУ ТА РІВНЯ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ МІСТА ОДЕСИ	
2.1. Місто Одеса та особливості його транспортної системи	24
2.2. Показники розвитку транспортної системи міста Одеси порівняно з іншими містами України	32
2.3. Основні проблеми інноваційного розвитку транспортної системи міста Одеси	43
РОЗДІЛ ІІІ. МОЖЛИВІ ШЛЯХИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ МІСТА ОДЕСИ	
3.1. Концепція конкурентоспроможної транспортної системи міста Одеси	48
3.2. Пріоритетні напрями інноваційного розвитку транспортної системи міста Одеси	55
3.3. Прогнозні перспективи розвитку транспортної системи міста Одеси	61
ВИСНОВКИ	68
Список використаних джерел	71
Додатки	76

ВСТУП

Актуальність теми. Транспортна інфраструктура міста – це один з найголовніших факторів, які цікавлять населення. Безсумнівно, рівень розвитку транспортної інфраструктури абсолютно перетинається з рівнем якості життя усіх мешканців міста незалежно від того, володіють вони власним автотранспортом чи користуються міським. Мова йде про той налагоджений механізм, який забезпечує людей комфортним пересуванням у потрібне місце призначення за певний час. Нажаль, не кожна країна, а тим паче місто може дозволити собі ефективну та дієву транспортну систему через брак коштів або, частіше, нерозумне експлуатування й регулювання даною системою. «Вчорашні» інновації, зміна старих систем на новіші, та інший досвід мали значний вплив на чинну транспортну систему, проте і досі виникає потреба її подальшого прогресу на інноваційних засадах. Прикладом такого орієнтиру виступає Європейський союз (далі ЄС), який вже демонструє удосконалення автотранспортних технологій з урахуванням екологічних потреб, в той час, як транспортна система одного з найбільших міст України – м. Одеси перебуває на стадії вадливості розвитку.

Опираючись на вищенаведене, тему розвитку транспортної системи на прикладі міста Одеси вважаємо актуальною.

Оцінюючи стан досліджуваної теми, вважаємо за доцільне наголосити авторів, які внесли значний внесок у розробку даного напрямку. Це, насамперед, Бугроменко В.М. [1], Дорошенко В.І. [2], Сментина Н.В., Доброва Н.В. [3], Лимарь Т.В. [4], а також іноземні дослідники Дж. Діболд [5], Т. Франсис, Д. Хьордл [6], Дж. Сасмен [7], М.Роуз [8], Дж. Зак та інші [9].

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити теоретичні, методичні та прикладні аспекти розвитку транспортної системи міста Одеси та надати пропозиції відносно можливості її інноваційного розвитку.

Досягнення поставленої мети є неможливим без виконання наступних **завдань**:

- з'ясувати сутність транспортної системи міста та визначати її складові компоненти;
- визначити показники розвитку транспортної системи;
- розкрити значення розвинутої транспортної інфраструктури для економічного розвитку міста;
- проаналізувати місто Одеса та особливості його транспортної системи;
- дослідити показники розвитку транспортної системи міста Одеси порівняно з іншими містами України;
- освітлити основні проблеми інноваційного розвитку транспортної системи міста Одеси;
- обґрунтувати концепцію конкурентоспроможної транспортної системи міста Одеси;
- описати пріоритетні напрями інноваційного розвитку транспортної системи міста Одеси;
- наголосити прогностичні перспективи розвитку транспортної системи міста Одеси.

Об'єкт дослідження – процес інноваційного розвитку транспортної системи міста Одеси.

Предмет дослідження – теоретичні, методичні та прикладні аспекти розвитку транспортної системи міста Одеси.

Для вирішення поставлених у роботі завдань необхідним є застосуванням наступних **методів дослідження**:

- загальнонауковий: аналогія, системний аналіз;
- економіко-математичний: системно-структурний аналіз;
- економіко-статистичний аналіз: табличний, графічний, класифікації;
- маркетинговий: SWOT-аналіз, спостереження, опитування;
- експертна діагностика: порівняння, оцінювання.

Інформаційною базою дослідження слугували наукові публікації та монографічні видання вчених, матеріали наукових конференцій і досліджень з

проблематики розвитку транспортної системи, звіти та аналітичні матеріали, дані звітності офіційних статистичних збірників.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (50 найменувань) та 1-го додатку. Загальний обсяг роботи становить 78 сторінок. Основний зміст викладено на 70 сторінках. Робота містить 7 таблиць, 14 рисунків.

Публікації та апробація результатів дослідження. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра опубліковано 1 статтю: Інноваційний розвиток транспортної системи міста. *Збірник ФЕУП*. 2020. Результати дослідження доповідалися на міжнародній конференції, за результатами опубліковано наукову роботу. Необхідність розвитку транспортної системи міста (на прикладі м. Одеса). *Економіко-правові аспекти господарювання: сучасний стан, ефективність та перспективи*: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 25-26 вересня 2020 р.). Одеса: «Принт бистро», 2020. С. 92-94.

ВИСНОВКИ

Здійснене дослідження, присвячене аналізу інноваційного розвитку транспортної системи міста (на прикладі м. Одеси), дозволяє зробити наступні висновки:

1. На сьогоднішній день, в умовах ХХІ століття транспорт вражає різноманітністю та багатофункціональністю. Найбільш поширеними видами транспорту залишаються залізничний, повітряний, водний та автомобільний види транспорту. Усі вони формують єдину транспортну систему, покликану задовольняти потреби сучасного людства. Транспортна система – це основна частина логістики та планування, коли транспортні засоби використовуються для переміщення людей або предметів з одного місця в інше. Мета транспортної системи – координувати рух людей, вантажів та транспортних засобів з метою найбільш ефективного використання маршрутів. Саме ця функція і спонукає транспортну систему до постійного розвитку та удосконалення.

2. Транспортні системи розвиваються для взаємодії в різних масштабах і завдяки впливу різних факторів. До показників, які позначаються на розвитку автомобільного та міського транспорту, відносяться екологічні, історичні, технологічні, політичні, економічні показники.

3. Рівень розвитку транспортної інфраструктури та інвестиції разом із сумою витрат на транспортні операції можуть мати широкий вплив на економіку (як це спостерігається, коли ціни на паливо помітно зростають, а це, в свою чергу, призводить до скорочення витрат домогосподарств на кінцеве споживання інших товарів і послуг). Транспорт забезпечує повсякденну мобільність людей і має вирішальне значення для виробництва та розподілу товарів. Адекватна інфраструктура є основною передумовою транспортних систем.

4. Історично місто Одеса є одним з найголовніших транспортних вузлів України та має розвинену транспортну інфраструктуру. Як сильні, так і слабкі сторони транспортної інфраструктури міста Одеси вдалося визначити завдяки проведеному опитуванню резидентів та гостей міста Одеси. Опитування та

теоретичні дослідження дали змогу окреслити основні проблеми транспортної системи міста Одеса: автомобільні затори; умови паркування; незадовільний стан дорожнього покриття; погодні умови; недостатній розвиток системи громадського транспорту; слабкий контроль дорожнього руху.

5. Порівняння міста Одеси із столицею України – Києвом, а також з невеличким містом Одеської області – м. Кілія, демонструє наявні проблеми транспортної мережі кожного населеного пункту. Найбільш актуальними питаннями щодо проблем інноваційного розвитку міста Одеси залишаються: незадовільний стан та робота громадського транспорту, відсутність міст для паркування, а також недорозвиненість транспортної інфраструктури загалом, яка потребує виходу на новий рівень, потребує наслідування ідей та розробок прогресивних країн світу.

6. Транспорт, як інфраструктурна галузь, має розвиватися випереджальними темпами з метою сприяння швидкому економічному та соціальному розвитку країни та її участі у міжнародному поділі праці. Відсутність електронного квитка та розкладу транспорту; зниження безпеки та якості пасажирських перевезень; недосконалість наявної маршрутної мережі пасажирського транспорту, значне дублювання маршрутними таксі маршрутів електротранспорту; відсутність у місті швидкісного виду транспорту (метро, швидкісного трамвая); відсутність сполучення дальніх районів міста (селище Котовського та район Таїрова); погіршення екологічної ситуації в місті за рахунок зростання кількості маршрутних транспортних засобів малої та середньої пасажиромісткості; абсолютна більшість пасажирів перевозяться в режимі маршрутного таксі й, як наслідок, виникають проблеми з перевезенням пільгових категорій пасажирів – основні проблеми інноваційного розвитку громадського транспорту міста Одеси.

7. Формула успішного економічного розвитку завжди включає в себе складову «транспортна система», тому що саме вона надає можливості «вибудовувати» економічні відносини з усім світом. Концепцією конкурентоспроможної транспортної системи пропонується організація

перехоплюючих парковок по периметру центру, і створення платної обмеженої в часі системи паркування в центрі, що урегулює попит на неї, адже зараз від безсистемного паркування страждають усі учасники руху.

8. Розвиток транспортної системи міста Одеси залежатиме від обраних напрямів розвитку міста. Наразі в місті Одесі діють стратегії розвитку транспортної системи: інвестиційна стратегія «Одеса 5Т», національна транспортна стратегія України, стратегія економічного і соціального розвитку Одеса – 2022, муніципальна платформа citizen.odessa.ua за підтримки департаменту транспорту, зв'язку та організації дорожнього руху одеської міської ради.

9. Прогнозні перспективи розвитку транспортної системи міста Одеси – оптимістичні. Відмова від шкідливих та небезпечних вантажів, оновлення принципу роботи залізничного вокзалу, реконструкція міського аеропорту – одні з основних прогнозів на наступні роки. Організація паркувальних міст надасть змогу частіше користуватися міським транспортом, зменшуючи затори. Облаштування швидкісного трамвая та розвиток автомагістралей допоможе вирішити проблему зручного пересування містом та зниження заторів у годину пік. Реалізація проектів, окреслених у Стратегії транспортного розвитку допоможе місту Одесі отримати статус конкурентоспроможного міста у сфері транспортних інновацій та покращити якість життя населення.

Спираючись на поставлені завдання дослідження, нам вдалося розкрити сутність інноваційного розвитку транспортної системи міста (на прикладі м. Одеси) та надати рекомендації щодо прогресивного інноваційного розвитку його транспортної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Бугроменко В.Н. Транспорт в территориальных системах. М.: Наука, 1987. 112 с.
2. Дорошенко В. І., Діденко К. Д. Географія транспорту. К.: Київ. ун-т, 2010. 183 с.
3. Модернізація міського електротранспорту на шляху забезпечення збалансованого розвитку міста. *Економіка, фінанси, право*. 2017. № 5/2. С. 55-60.
4. Лимарь Т.В. Методичні засади суспільно-географічного аналізу транспортного комплексу регіону. *Економічна та соціальна географія*. 2014. вип. №2. 70 с.
5. John Diebold. Transportation Infostructures: The Development of Intelligent Transportation Systems / The Diebold Institute for Public Policy Studies, Inc. 224 с.
6. Tony Francis, David Hurdle. Road Passenger Transport Management : Planning and Coordinating Passenger Transport Operations. –Kogan Page Limited, 2020. 352 с.
7. Joseph Sussman. Introduction to Transportation Systems (Artech House Its Library) Illustrated Edition. Attech House, Inc. (2000). 457 с.
8. Mark H. Rose, Bruce Edsall Seely, Paul F. Barrett. The Best Transportation System in the World: Railroads, Trucks, Airlines, and American Public Policy in the Twentieth Century. Ohio State University Press; 1st edition (September 29, 2006). 318 с.
9. Žak, J., Hadas, Y., & Rossi, R. (2018). Advanced Concepts, Methodologies and Technologies for Transportation and Logistics. Cham, Switzerland: Springer. Source: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&site=eds-live&db=edsebk&AN=1547770>
10. Константинов В. Г. Эволюция смешанных перевозок. URL: <http://www.logist.org.ua/download/evolution.pdf> (дата звернення 11.11.2020).

11. Смородинцева Е. Е. Единая транспортная система: курс лекций. Екатеринбург : Изд-во УрГУПС, 2013. 207 с.
12. Амиров М.Ш., Амиров С.М. Единая транспортная система : учебник. 2-е изд., стер. Москва : КНОРУС, 2017. 178 с.
13. Акімов О.В. Особливості державного регулювання розвитку транспортного комплексу України. *Державне управління: удосконалення та розвиток* URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=268> (дата звернення: 10.11.2020).
14. Харламова, Ю. А. Железнодорожный транспорт России как один из основных компонентов экономической безопасности государства. *Транспорт: наука, техника, управление*. 2007. 204 с.
15. О. А. Озерова, П.Я. Яновский. Проблемы транспортной инфраструктуры крупных городов. *Електромагнітна сумісність та безпека на залізничному транспорті*/ 2013, № 5. 93 с.
16. Про схвалення Транспортної стратегії України на період до 2020 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2174-2010-%D1%80#Text> (Дата звернення: 22.10.2020).
17. Прогноз 2020: виклики і можливості. UIFuture (2020) – веб-сайт. URL: <https://uifuture.org/prognozi/prognoz-2020-vyklyky-i-mozhlyvosti/> (дата звернення: 22.10.2020).
18. International Transport Forum. Annual summit. Highlights in pictures (2005). URL: <http://www.internationaltransportforum.org/Pub/pdf/15Highlights.pdf> (дата звернення 24.10.2020). 21с.
19. Rodrigue, J-P, (2017) (ed) The Geography of Transport Systems, Fourth Edition, London: Routledge. 440 pages.
20. Матвеева А. Ринок транспортних послуг: поняття, учасники та об'єкти. *Вісник Академії правових наук України*. 2011. № 1 (64). С. 135–143.
21. Писаренко С. М., Українець Л. А., Черняга Л. П. Особливості сучасного розвитку світової економіки: курс лекцій. Львів : ЗУКЦ, 2016. 206 с.

22. Інфраструктурні проекти в галузях автомобільного та міського транспорту. *Міністерство інфраструктури України*. URL: <https://mtu.gov.ua/content/potochni-infrastrukturni-proekti.html> (дата звернення: 04.06.2020 р.).
23. Про схвалення Національної транспортної стратегії України на період до 2030 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennya-nacionalnoyi-transportnoyi-strategiyi-ukrayini-na-period-do-2030-roku> (дата звернення: 04.06.2020 р.).
24. Kuznetsov, A. L., & Kirichenko, A. V. (2018). Methodological Problems of Modern Transportation Logistics. *TransNav: International Journal on Marine Navigation & Safety of Sea Transportation*, 12(3). 660 с.
25. William L. Garisson. Innovation and Transportation's Technologies. *Journal of Advanced Transportation*, Vol. 34, No. 1, pp. 31-63. URL: www.advanced-transport.com (Дата звернення 30.10.2020).
26. Eddington Transport Study. Part 1 (2006). Louise Butcher: SN/BT/4208. 179 с.
27. Горев, А. Э. Теория транспортных процессов и систем : учебник для академического бакалавриата. 2-е изд., испр. и доп. Москва: Издательство Юрайт, 2018. 182 с.
28. Пасажирські перевезення. Офіційний сайт державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 30.10.2020).
29. Валентина Онькова. Транспортная система Одессы глазами экспертов Мирового банка. *Вечерняя Одесса*. №17 (10572). 13 февраля 2018 г. С.41-42.
30. Самуил Киссин (Муни). Лёгкое бремя: Стихи и проза; Переписка с В.Ф. Ходасевичем. / составление, подготовка текста, послесловия, примечания И. Андреевой. М.: Август, 1999. 416 с.
31. Основные проблемы общественного транспорта. *Вечерняя Одесса*. URL: <http://www.vo.od.ua/rubrics/tema-dnya/39891.php> (дата звернення 16.0.2020 р.).

32. Traffic Index 2019. Full Rate: website. URL: https://www.tomtom.com/en_gb/traffic-index/ranking/ (дата звернення: 17.07.2020 р.).
33. Оновлена транспортна стратегія України. Напрямки політики. *Міністерство Інфраструктури України*. URL: https://mtu.gov.ua/files/strategy_ukr.pdf (дата звернення: 17. 07.2020 р.). 21с.
34. Транспорт Одесси. Система моніторинга пасажирського / комунального транспорту в реальному часі: веб-сайт. URL: <https://transport-odessa.com.ua/> (дата звернення 21.07.2020).
35. Єдиний центр звернень громадян. Одеська міська Рада: веб-сайт. URL: <https://1535.odessa.ua/> (дата звернення: 02.11.2020).
36. Соціально активний громадянин. Одеська міська рада: веб-сайт. URL: <https://citizen.odessa.ua/> (дата звернення: 02.11.2020).
37. Государственные строительные нормы Украины. Сооружения транспорта: Электронный ресурс. ДБН В. 2.3-5-2001. URL: <http://profidom.com.ua/v-2/v-2-3/1586-dbn-v-2-3-5-20sooruzhenijatransporta-ulicy-i-dorogi-naselennyhpunktov> (дата звернення: 04.11.2020).
38. Інвестиційний паспорт Кілійського району Одеської області станом на 01.01.2019р.: веб-сайт. URL: <http://kiliya-rda.odessa.gov.ua/kiliya-pasport-k-l-js-kogo-rajonu/> (дата звернення: 04.11.2020).
39. Ткаченко, А. М. Логістика і територіальний розвиток. *Управління сучасним містом*. 2003 № 1.3 (9). С.9-17.
40. Транспорт України [залізничний, річковий, морський, повітряний]. Енциклопедія українознавства: загальна частина. К. 1995р. 1153 с.
41. Стратегія економічного та соціального розвитку міста Одеси до 2022 року. Одеса: ТЕС, 2013. 80 с.
42. Некрасова Л.А. Стратегічні орієнтири розвитку міського пасажирського транспорту в Одеській області./ Некрасова Л.А., Богаченков М.В.: Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. URL:

<http://www.vestnik-econom.mgu.od.ua/journal/2020/42-2020/42-2020.pdf> (дата звернення 14.11.2020) С. 66-71.

43. Концепція розвитку міського пасажирського транспорту у місті Одесі: веб-сайт. URL: <https://old.omr.gov.ua/departments/599> (дата звернення 14.11.2020).

44. Пеньшин, Н.В. Конкурентоспособность услуг автомобильного транспорта в условиях пост-кризисной модернизации экономики России. Тамбов : Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2010. 156 с.

45. Повний перелік актуальних маршрутних таксі у місті Одеса. *EasyWay*. URL: <https://www.eway.in.ua/ua/cities/odesa/routes> (дата звернення: 02.09.2020).

46. Інвестиційна стратегія «Одеса 5Т». URL: <https://odessa5t.com.ua/> (дата звернення: 03.09.2020 р.).

47. Про автомобільний транспорт : Закон України від 5 квітня 2001 року № 2344-III. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2344-14> (дата звернення: 08.02.2020).

48. Дайджест стратегии устойчивого развития Одессы: сборник материалов доп. участников: Одесса. Изд: КП «Агенство программ развития Одессы», 2010 г. 197 с.

49. Bohachenko M.V. (2017) Svitovyi dosvid orhanizatsii miskoho pasazhyrskoho transport [World experience of effective organization of urban passenger transport system]. *Business-Navigator*, vol. 4,no. 43, pp. 21–25.

50. Borna Abramovic, Denis Šipuš. (2018) Tariffing in Integrated Passenger Transport Systems: A Literature Review: веб-сайт. URL: https://www.academia.edu/38361947/Tariffing_in_Integrated_Passenger_Transport_Systems_A_Literature_Review (дата звернення: 10.10. 2020).